

Jordbruksutskottets betänkande

1978/79:26

med anledning av propositionen 1978/79:130 om vissa åtgärder på växtförädlingsområdet m. m. jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1978/79:130 har regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen dels att antaga förslag till

1. lag om ändring i lagen (1976:298) om statsplombering av utsäde och om växtförädlingsavgift,

2. lag om upphävande av lagen (1928:289) angående handel med utsädesvaror, dels att

3. godkänna de allmänna riktlinjerna för växtförädlingsverksamheten som förordats i propositionen,

4. bemyndiga regeringen att godkänna avtalet med Svenska lantmännens riksförbund, Sveriges utsädesförening och Allmänna svenska utsädesaktiebolaget om bildande av ett växtförädlingsföretag,

5. bemyndiga regeringen att vidta de åtgärder som krävs för genomförande av avtalet,

6. bemyndiga regeringen att ikläda staten de förpliktelser som följer av avtalet med Lantbrukarnas riksförbund och Svenska lantmännens riksförbund om gemensam finansiering av visst växtförädlingsarbete,

7. godkänna de riktlinjer för organisation m. m. av en nämnd på växtförädlingsområdet som framgår av vad i propositionen framförts,

8. bemyndiga regeringen att inrätta en tjänst som professor vid Sveriges lantbruksuniversitet i enlighet med vad i propositionen förordats,

9. till Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksvetenskapliga fakultetens driftkostnader för budgetåret 1979/80 utöver i prop. 1978/79:100 bil. 13 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 2 570 000 kr.,

10. till Bidrag till Sveriges utsädesförening för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 7 750 000 kr.,

11. till Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling för budgetåret 1979/80 anvisa ett anslag av 230 000 kr.,

12. till Bidrag till växtförädling för budgetåret 1979/80 anvisa ett reservationsanslag av 10 850 000 kr.,

13. till Teckning av aktier i Allmänna svenska utsädesaktiebolaget för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.

I propositionen föreslås ökade insatser på växtförädlingsområdet. Regeringen föreslås få bemyndigande att godkänna avtal mellan staten och

Svenska lantmännens riksförbund som innebär att verksamheten vid Sveriges utsädesförening och Allmänna svenska utsädesaktiebolaget förs samman till ett nytt företag, Svalöf AB. Det nya företaget skall ägas till hälften var av staten och Svenska lantmännens riksförbund. Vidare föreslås att regeringen bemyndigas godkänna ett avtal mellan staten, Lantbrukarnas riksförbund och Svenska lantmännens riksförbund. Enligt detta avtal skall staten och jordbrukets föreningsrörelse gemensamt bidra till finansieringen av viss växtförädling.

Till lantbruksstyrelsen knyts en växtförädlingsnämnd med uppgift att pröva ansökningar om medel till växtförädlingsprojekt som är angelägna från allmän synpunkt. Sammanlagt kommer nämnden att disponera ca 14 milj. kr. för det första halvåret 1980. För ökad forskningsverksamhet föreslås Sveriges lantbruksuniversitet tillföras bl. a. en professur för kulturväxternas genetik och förädling. Sammanlagt innebär avtalet om gemensam finansiering av visst växtförädlingsarbete och förslagen om ökad forskning att de årliga bidragen till växtförädling ökar med 5,7 milj. kr.

Inom växtförädlingsavgiftssystemet införs den ordningen, att medel ur växtförädlingsfonden i princip utbetalas till sortinnehavare endast under den tid som motsvarar skyddstiden inom växtförädlarrätten. I övrigt föreslås att i lagen om statsplombering av utsäde och om växtförädlingsavgift införs bestämmelser om kvalitetsdeklaration av sådant utsäde, som inte skall statsplomberas, och att i samband därmed 1928 års lag angående handel med utsädesvaror (frölagen) upphävs.

Lagförslagen

De vid propositionen fogade lagförslagen har följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1976:298) om statsplombering av utsäde och om växtförädlingsavgift

Härigenom föreskrivs att rubriken till lagen (1976:298) om statsplombering av utsäde och om växtförädlingsavgift samt 1–3 och 8 §§ lagen skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Lag om statsplombering av utsäde och om växtförädlingsavgift

Föreslagen lydelse

Utsädeslag

1 §

I denna lag förstås med
1. *utsäde*, dels frö som är avsett till utsäde med undantag av skogsfrö

I denna lag förstås med
1. *utsäde*, dels frö som är avsett till utsäde med undantag av skogs-

Nuvarande lydelse

och frö av växter som odlas endast till prydnad, dels utsäde av potatis (utsädespotatis)

2. statsplombering av utsäde, förvaltningsuppgift som innebär kvalitetskontroll av utsäde, plombering av förpackning med utsäde och utfärdande av bevis därom.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att utsäde av visst slag får överlämnas till annan eller föras ut ur landet endast om statsplombering av utsädet har skett.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka villkor som skall gälla för statsplombering.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som har

Föreslagen lydelse

frö, dels utsäde av potatis (utsädespotatis).

2. statsplombering av utsäde, förvaltningsuppgift som innebär kvalitetskontroll av utsäde, plombering av förpackning med utsäde och utfärdande av bevis därom.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att utsäde av visst slag får överlämnas till annan eller föras ut ur landet endast om statsplombering av utsädet har skett.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka villkor som skall gälla för statsplombering.

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att utsäde av visst slag som inte skall statsplomberas får överlämnas till annan endast om utsädet är försett med eller åtföljs av uppgifter som behövs för att bedöma dess kvalitet (kvalitetsdeklaration).

För tillsyn av att föreskrifterna om kvalitetsdeklaration följs äger myndighet som regeringen bestämmer tillträde till lokal eller annat utrymme och får där ta prov. Myndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Det åligger polismyndighet att lämna det biträde som behövs för tillsynen.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som har

2 §

3 §

8 §

Nuvarande lydelse

meddelats med stöd av 2 § dömes till böter, om ej gärningen är belagd med straff i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Har någon gjort sig skyldig till brott enligt första stycket, skall han förpliktas erlægga växtförädlingsavgift som har undandragits genom brottet.

Föreslagen lydelse

meddelats med stöd av 2 § första stycket eller 3 § första stycket dömes till böter, om ej gärningen är belagd med straff i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Vara som varit föremål för brott mot föreskrift, meddelad med stöd av 3 § första stycket, skall förklaras förverkad, om det ej är uppenbart obilligt. Detsamma gäller utbyte av sådant brott. I stället för varan kan dess värde förklaras förverkat.

Har någon gjort sig skyldig till brott enligt första stycket, skall han förpliktas erlægga växtförädlingsavgift som har undandragits genom brottet och ersätta tillsynsmyndighetens kostnader för undersökning av taget prov.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1980.

2 Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1928:289) angående handel med utsädesvaror

Härigenom föreskrivs att lagen (1928:289) angående handel med utsädesvaror skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1980.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels den under allmänna motionstiden 1979 väckta motionen 1978/79:1988 av Ingegärd Oskarsson m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär att försöksledartjänsten för handläggning av frågor rörande linodling, linberedning och rådgivning i linfrågor vid Sveriges utsädesförening i Svalöv återinrättas,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2252 av Alfred Håkansson m. fl. (c, s) vari hemställs 1. att riksdagen till Bidrag till viss praktisk vetenskaplig växtförädling för första hälften av budgetåret 1979/80 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag

med 240 000 kr. förhöjt anslag av 470 000 kr.. 2. att riksdagen vid behandling av regeringens proposition 1978/79:130 om vissa åtgärder på växtförädlingsområdet m. m. beaktar vad i motionen anförts i denna fråga,

1978/79:2269 av Einar Larsson m. fl. (c) vari hemställs 1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att professuren i kulturväxternas genetik och förädling inom lantbruksuniversitetet förläggs till Svalöv, 2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de medel som ställs till växtförädlingsnämndens förfogande anslås till svenska växtförädlingsorgan,

1978/79:2331 av Kerstin Andersson i Hjärtum m. fl. (c, s, m, fp) vari hemställs 1. att riksdagen beslutar att den vid Svalöv AB bedrivna linverksamheten skall tryggas genom statligt stöd, 2. att riksdagen anhåller om åtgärder för att med samhälleligt stöd stimulera en utökad linodling inom landet,

1978/79:2332 av Bertil Lidgard m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen måtte med ändring av propositionen besluta 1. att som villkor för statsanslag för växtförädlingsändamål skall gälla att växtförädlingsanstalt som beviljats sådant anslag skall vara skyldig att på lika villkor tillhandahålla reproduktionsutsäde av originalsort åt envar etablerad utsädesfirma som av statlig myndighet godkänts för statsplombering av uppförakat utsäde, 2. att bestämmelser av angivna innebörd intas i antingen 1971 års lag eller i 1976 års lag eller bådadera, ävensom att det uppdras åt jordbruksutskottet att utarbeta erforderlig lagtext,

1978/79:2333 av Svante Lundkvist m. fl. (s) vari hemställs 1. att riksdagen uttalar att den särskilda professuren och institutionen i kulturväxternas genetik och förädling lokaliserar till Svalöv, 2. att riksdagen uttalar att de statliga representanterna i Svalöv AB utses på sådant sätt att konsumentintressena och samhällsnyttig forskning tillgodoses, 3. att riksdagen uttalar sig för att Sveriges utsädesförenings vetenskapliga traditioner som ett officiellt växtförädlingsorgan förs över i det nya företaget, 4. att riksdagen uttalar att den biståndsverksamhet som utvecklats vid Sveriges utsädesförening ges möjligheter att bestå och utvecklas i det nya företaget,

1978/79:2334 av Hans Wachtmeister m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen med avslag på propositionen 1978/79:130, såvitt avser yrkandena under punkterna 3–7 i hemställan, hos regeringen anhåller om utredning angående riktlinjerna för växtförädlingsorganisation i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet

Allmänna utgångspunkter

I ett inledande avsnitt i propositionen anför att växtförädling är en nödvändig förutsättning för en framgångsrik jordbruks- och trädgårdsnäring. Växtförädling spelar därtill en viktig roll genom sin anpassning av nya sorter till odlingsteknik, gödslingsintensitet, maskinell skörd m. m. Härigenom

ökar värdet av många andra jordbruksvetenskapliga insatser. För en framgångsrik praktisk växtförädling krävs även en betydande grundforskning och en långsiktig målforskning där flera ämnesområden vävs samman. Praktik och teori måste nära samverka med varandra.

Alltsedan den mera vetenskapligt baserade växtförädlingen startade på allvar i Sverige i slutet av förra århundradet har den befunnit sig på en internationellt sett hög nivå. De förslag som framläggs syftar till att bibehålla denna tradition. Förslagen skall också enligt propositionen ses som ett uttryck för uppfattningen att staten har ett betydande gemensamt ansvar med jordbruksnäringen och livsmedelsindustrin för utvecklingen inom svensk växtförädling.

Utskottet ansluter sig till vad som i propositionen anförts om växtförädlingens betydelse för en framgångsrik jordbruks- och trädgårdsnäring och om vikten av såväl grundforskning som mera målinriktad forskning på växtförädlingsområdet. Som framhålls i propositionen är växtförädling en viktig förutsättning för en rationell livsmedelsproduktion, samtidigt som den ger möjligheter att anpassa vegetabilerna till vad som är önskvärt från närings- och folkhälsosynpunkt. En annan viktig effekt av verksamheten är att användningen av bekämpningsmedel kan minska om ökad resistens mot växtsjukdomar kan uppnås. Växtförädling kan därigenom ge väsentliga fördelar från miljösynpunkt. Särskilda insatser på växtförädlingens område har även stor betydelse från regionalpolitisk synpunkt.

I det följande redovisar utskottet närmare sina ställningstaganden till regeringens förslag. Yttrandet begränsas i huvudsak till de delar av propositionen som berörs av i ärendet behandlade motioner.

Ny organisation för växtförädlingen

Sveriges utsädesförening bedriver växtförädling inom jordbruks- och trädgårdsområdet. Föreningen erhåller statligt bidrag till sin verksamhet. Utsädesföreningens sorter försäljs genom dess handelspartner Allmänna svenska utsädesaktiebolaget som ägs av Svenska lantmännens riksförbund, SLR.

I propositionen anmäls att den s. k. Svalövsgruppen för statens räkning träffat avtal med SLR om att bilda ett nytt växtförädlingsföretag, Svalöf AB. Avtalet har biträttats av Allmänna svenska utsädesaktiebolaget och Sveriges utsädesförening i de delar som dessa har berörts. Avtalet, som är träffat under förbehåll av godkännande av regeringen och av föreningsstämma i Sveriges utsädesförening, innebär att utsädesföreningen och utsädesbolaget fr. o. m. den 1 januari 1980 förs samman till ett företag, Svalöf AB.

Mot bakgrund av värderingen av föreningen och utsädesbolaget och efter förhandlingar har parterna vid överläggningar kommit överens om att staten utöver utsädesföreningens tillgångar skall tillskjuta 2 milj. kr. i samband med att företaget bildas. Beloppet skall tillföras SLR. I utbyte erhåller staten 8 000 aktier i utsädesbolaget.

Sammanförandet av utsädesföreningen och utsädesbolaget skall enligt avtalet ske så att SLR genomför en till staten riktad nyemission om 104 000 aktier i utsädesbolaget. Som apportegendom överlämnar därvid staten de tillgångar och skulder som utsädesföreningen tidigare överlåtitt. Härigenom och genom den föreslagna överlåtelsen av aktier till staten kommer staten och SLR att vardera äga 50 % av utsädesbolaget. Dessa transaktioner förutsätts bli genomförda per den 1 januari 1980.

Utskottet har funnit lämpligt att i detta avsnitt behandla dels motionen 2334, vari bl. a. yrkas avslag på regeringens förslag om ny organisation på växtförädlingsområdet, dels yrkandena 2-4 i motionen 2333, vilka berör organisation och riktlinjer för den föreslagna verksamheten.

Avslagsyrkandet i motionen 2334 grundas bl. a. på en principiell diskussion angående statens engagemang i en delvis kommersiellt inriktad verksamhet och på de farhågor för en bristande konkurrensneutralitet som den föreslagna organisationen ger upphov till.

Vad i motionen 2334 anförts utgör enligt utskottets mening inte tillräcklig anledning att underkänna regeringens förslag i åsyftade delar. Motionen avstyrks således. De principiella synpunkter på konkurrensbegränsningsfrågor m. m. som ärendet kan föranleda återkommer utskottet till i ett följande avsnitt i samband med behandlingen av bl. a. motionen 2332.

I motionen 2333 hemställs att riksdagen uttalar att de statliga representanterna i Svalöf AB utses på sådant sätt att konsumentintressena och samhällsnyttig forskning tillgodoses. Vidare bör enligt motionen riksdagen uttala sig för att utsädesföreningens vetenskapliga traditioner förs över i det nya företaget och att den biståndsverksamhet som utvecklats vid föreningen ges möjligheter att bestå och utvecklas.

Enligt föreliggande avtal skall styrelsen för Svalöf AB bestå av åtta ledamöter jämte två representanter för de anställda. Staten nominerar för sin del fyra ledamöter och två suppleanter. Styrelsens ordförande väljs bland de ledamöter som utses av staten medan vice ordföranden väljs bland de av SLR utsedda ledamöterna.

Utskottet anser det angeläget att styrelsen för det nya växtförädlingsföretaget ges en så allsidig sammansättning som möjligt med hänsyn till de intressen som kan komma att beröras av företagets verksamhet. Det synes enligt utskottets mening naturligt att bl. a. konsumentintresset och den samhällsnyttiga forskningen beaktas av regeringen vid nomineringen av de statliga styrelserepresentanterna. Vad utskottet anført i anslutning till yrkandet 2 i motionen 2333 bör ges regeringen till känna.

I nyssnämnda motion framförda önskemål om verksamheten vid Svalöf AB innebär ingen avvikelse från propositionens uttalanden om de allmänna riktlinjerna för företagets verksamhet. Enligt föredragande departementschefen bör sålunda i verksamheten eftersträvas den höga vetenskapliga nivå som

genom åren givit Sveriges utsädesförening en framträdande position både i Sverige och internationellt. Vidare anför föredraganden att några remissinstanser, bl. a. SIDA, ingående behandlat frågan om biståndsinsatser på växtförädlingsområdet och understrukt Sveriges ansvar på detta område liksom de möjligheter som växtförädling erbjuder till utveckling av u-ländernas jordbruk. Också föredraganden framhåller betydelsen av dessa biståndsinsatser och vårt ansvar på området och förutsätter – efter visst samråd med chefen för utrikesdepartementet – att Svalöf AB kommer att utnyttjas i biståndsarbetet.

Utskottet anser sig med hänsyn bl. a. till propositionens här återgivna uttalanden kunna utgå från att syftet med motionen 2333, yrkandena 3 och 4, kommer att tillgodoses utan något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Stöd till växtförädling

Svalövgruppen har för statens räkning träffat avtal med LRF och SLR om gemensam finansiering av visst växtförädlingsarbete. Avtalet är träffat under förbehåll av regeringens godkännande. Enligt avtalet skall staten inrätta en särskild växtförädlingsnämnd, sammansatt av representanter för främst jordbrukets föreningsrörelse, konsumenterna och staten. Staten och jordbrukets föreningsrörelse åtar sig att under åren 1980–1989 anslå medel för att en för jordbrukets och trädgårdsnäringsens utveckling eller av andra samhälleliga skäl angelägen växtförädlingsverksamhet skall kunna bedrivas. Nämnden får till uppgift bl. a. att pröva ansökningar om medel till växtförädlingsprojekt som är angelägna från allmän synpunkt. För det första halvåret 1980 kommer nämnden att disponera ca 14 milj. kr.

Enligt nyssnämnda avtal förbinder sig staten och jordbrukets föreningsrörelse att under den första femårsperioden till nämnden årligen anslå medel motsvarande resp. parts nuvarande bidrag till växtförädling samt därutöver ytterligare 1,5 milj. kr. vardera. Avtalet innehåller särskilda regler om nämndens bidrag till Svalöf AB, vilket garanterar företaget en viss bidragsnivå.

I fråga om bidragsgivningen anför föredraganden att det är naturligt att merparten av de medel som ställs till nämndens förfogande kommer att anslås till svenska växtförädlingsföretag. Även andra organ bör kunna få anslag i de fall detta bäst gagnar de mål som nämnden har att arbeta för. Likaså bör nämnden enligt föredraganden efterstäva en ökad nordisk samverkan där ekonomiska eller andra fördelar kan uppnås.

Enligt motionen 2269 står propositionens uttalanden på denna punkt inte helt i överensstämmelse med finansieringsavtalet. För att innebörden av vad som avtalats i denna fråga inte skall ändras hemställer motionärerna att riksdagen uttalar att de medel som ställs till nämndens förfogande enbart skall anslås till svenska växtförädlingsorgan och att således inte några organ av annat slag skall kunna komma i fråga.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag i vad avser inrättandet av en nämnd på växtförädlingens område och finansieringen av nämndens verksamhet m. m. Som i propositionen anförts ankommer det på regeringen att utfärda instruktion för nämnden. Enligt den av motionärerna åberopade avtalsbestämmelsen förutsätts nämnden kunna anslå medel till samtliga svenska växtförädlingsorgan. Huruvida denna bestämmelse inrymmer bidragsmöjligheter för andra organ än svenska växtförädlingsorgan är närmast en tillämpningsfråga, som riksdagen inte torde ha anledning att gå närmare in på. Utskottet utgår givetvis från att avtalet tillämpas på ett sätt som står i övensstämmelse med avtalsparternas intentioner och som på bästa sätt gagnar växtförädlingsverksamheten. Vidare ansluter sig utskottet till föredragandens uttalanden om att nämnden bör eftersträva en ökad nordisk samverkan. Med vad utskottet anført bör motionen 2269 i denna del kunna anses besvarad.

I motionerna 1988 och 2331 hemställs om åtgärder som kan trygga den fortsatta verksamheten vid Svalövs utsädesförening när det gäller linodlingen. Motionärerna framhåller linodlingens och linberedningens stora betydelse för råvaruförsörjning och från beredskapssynpunkt. Inte minst för den svenska hemslöjdsrörelsen är linet en värdefull och oersättlig råvara.

Utskottet har i samband med tidigare behandling av motioner om stöd till linodling m. m. vitsordat det önskvärda i att kunskaperna om bl. a. odling och beredning av lin kan bli bestående i Sverige (se t. ex. JoU 1977/78:12 p. 34). Denna bedömning gäller alltså. Enligt det till propositionen fogade finansieringsavtalet skall den föreslagna växtförädlingsnämnden pröva ansökningar om bidrag till växtförädlingsprojekt som är angelägna från producent-, konsument- eller andra, allmänt samhällseliga synpunkter och som inte kan förväntas komma till stånd, om bidrag inte utgår. En allmänt positiv inställning till linodlingens möjligheter synes väl förenlig med denna beskrivning av nämndens uppgifter. Utskottet förutsätter således att frågan om åtgärder för att trygga en fortsatt inhemsk linodling kommer att ägnas uppmärksamhet även inom ramen för växtförädlingsnämndens stödverksamhet. Också motionerna 1988 och 2331 bör kunna anses besvarade med vad utskottet anført.

Ökade insatser för kulturväxternas genetik och förädling

I propositionen föreslås, med hänvisning till behovet av förstärkta forskningsinsatser inom ämnesområdet, att en särskild professur i kulturväxternas genetik och förädling inrättas vid Sveriges lantbruksuniversitet. Sammantaget innebär regeringens förslag i denna del att lantbruksuniversitetet tillförs ytterligare ca 2,5 milj. kr. Härigenom garanteras enligt föredraganden en kontinuerlig forskningsverksamhet med inriktning på våra kulturväxternas genetik och förädling. Då det gäller verksamhetens organisation ankommer det på lantbruksuniversitetet att besluta härom. Verksam-

heten bör av effektivitetsskäl i lämplig utsträckning samordnas med verksamheten vid avdelningen för växtförädling i Ultuna. För riksdagens information nämner föredraganden att enheten avses förläggas till Alnarp. För detta talar bl. a. behovet av samordning med lantbruksuniversitetets övriga verksamhet. Lantbruksuniversitetet bör dock enligt propositionen vara oförhindrat att förlägga delar av verksamheten till Svalöv för att därigenom underlätta den nödvändiga kontakten med den praktiska växtförädlingen.

I motionen 2269, yrkandet 1, och motionen 2333, yrkandet 1, hemställs att riksdagen uttalar att den föreslagna professuren bör förläggas till Svalöv. I den förstnämnda motionen motiveras utförligt skälen till det förordade valet av förläggningsort. För att den nya enheten verkligen skall få den betydelse som stimulator för svensk växtförädling som förväntas måste den enligt motionen vara knuten till den praktiska växtförädlingen. Mot bakgrund av den starka integration som föreligger mellan grundforskning, tillämpad forskning och praktisk växtförädling är det enligt motionärernas mening ofrånkomligt att den aktuella forskningsenheten lokaliseras till en växtförädlingsanstalt. Vidare anføres i motionen vissa praktiska synpunkter på möjligheten att vid undervisning och diskussion m. m. påräkna deltagande från i Svalöv verksamma växtförädlingsledare. I motionen 2333 understryks bl. a. det angelägna i att innehavaren av den nya professuren kan verka för internationella kontakter och för en hög kvalitet på forskningsarbetet.

Utskottet tillstyrker förslaget om inrättande av en professur vid Sveriges lantbruksuniversitet i kulturväxternas genetik och förädling och om anslags-tilldelning till universitetet för bl. a. detta ändamål. Beträffande den nya enhetens förläggning finner utskottet emellertid att övervägande skäl, framför allt behovet av fortlöpande kontakter med den praktiska växtförädlingen, talar för att enheten förläggas till Svalöv. Utskottet ansluter sig således till i motionerna 2269 och 2333 framförda synpunkter i denna fråga. Vad utskottet anfört i fråga om förläggning av den nya enheten till Svalöv bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottets ställningstagande innebär att motionen 2252, i den mån Landskrona framhålls som önskvärd etableringsort (yrkandet 2 delvis), inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Övriga växtförädlingsfrågor

Som utskottet tidigare anfört har i några motioner anförts synpunkter på regeringens förslag med utgångspunkt i ett önskemål om bibehållande av möjligheterna till konkurrens på lika villkor på växtförädlingsområdet. Så är fallet med motionerna 2252 (yrkande 2 delvis), 2332, 2333 och den inledningsvis behandlade motionen 2334.

Enligt motionen 2252 råder det förhoppningar om att det mellan det nya Svalöv AB och Weibulls AB skall råda konkurrensneutralitet och att båda

företagen skall ha samma möjligheter att få statsbidrag till speciella förädlingsprojekt. I motiveringen till motionen 2333 påpekas att den kritik som från de privata växtförädlingsföretagen riktats mot sammanläggningen i Svalöv går ut på att statens medverkan möjliggör en otillbörlig konkurrens vid marknadsföring av produkterna. Det är enligt motionen angeläget att arbetet bedrivs så att dessa farhågor kan undanröjas. Utförligast behandlas problemet i motionen 2332. Motionärerna framhåller att de föreslagna avtalen tillsammans får en konkurrensbegränsande effekt med starkt monopolistiskt inslag. Särskilt vänder sig motionärerna mot en klausul i avtalet angående Svalöv AB som bl. a. anger att avtal om förökning samt förstahandsrätt till försäljning av Svalöfs produkter i Sverige skall träffas mellan Svalöv och SLR. Motionärerna ifrågasätter om inte nämnda förstahandsrätt står i klar motsättning till gällande konkurrensbegränsningslag eftersom den är ägnad att ha skadlig verkan. Motionen utmynnar i ett yrkande om lagstiftning, innebärande att riksdagen beslutar att som villkor för statsanslag stadga att reproduktionsutsäde skall tillhandahållas ett vart etablerat utsädesföretag som av statens centrala frökontrollanstalt godkännts för erhållande av statsplombering. Enligt motionen bör bestämmelsen införas i växtförädlarrättslagen eller lagen om statsplombering av utsäde m. m. eller i bådadena.

Utskottet får i anslutning till nu aktuella motioner anföra följande. Genom växtförädlarrättslagen (1971:392) ges ett immaterialrättsligt skydd för växtförädlingsprodukter, s. k. växtförädlarrätt. Lagen syftar till att tillgodose jordbrukets utveckling och att tillvarata förädlarnas intressen. Växtförädlarrätten innebär ensamrätt för förädlaren att yrkesmässigt framställa och marknadsföra förökningsmaterial av växtsorten. Förädlaren har möjlighet att medge annan rätt att mot ersättning yrkesmässigt utnyttja sorten (licens). Växtförädlarrätt gäller från den dag, då ansökningen om registrering bifalls, och kan upprätthållas under femton eller, såvitt gäller vissa växter, aderton år räknat från ingången av året efter det, då beslutet om registrering vann laga kraft. Ensamrätten enligt lagen kan under vissa förutsättningar inskränkas genom tvångslicens. Syftet med bestämmelserna om tvångslicens är att möjliggöra ingripande om sortinnehavaren utan godtagbar anledning inte genom egen marknadsföring eller på annat sätt förser marknaden med förökningsmaterial på skäliga villkor eller i den omfattning som är påkallad med hänsyn till folkhushållet eller eljest från allmän synpunkt.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om vissa uttalanden rörande lantbruksväxter som gjordes i samband med växtförädlarrättslagens tillkomst. I specialmotiveringen till förslaget om tvångslicens framhölls sålunda att det när det gäller de viktigaste lantbruksväxterna kunde vara ett allmänt intresse att många deltog i marknadsföringen och konkurrerade inbördes med priset. I allmänhet kunde det därför inte godtagas att sortinnehavaren ensam marknadsförde förökningsmaterial av sorter inom dessa växtarter. Om sortinnehavaren motsatte sig att frivilligt ge licenser i dessa fall borde

därför tvångslicens kunna meddelas (prop. 1971:40 s. 134).

Som i den nu behandlade propositionen anförs saknas motsvarande regler om skyldighet att tillhandahålla odlingsmaterial för reproduktion när det gäller sorter som beläggs med växtförädlingsavgift enligt lagen (1976:298) om statsplombering av utsäde och om växtförädlingsavgift. Föredraganden anser med hänsyn härtill att vissa villkor bör uppställas för att bidrag skall kunna utgå ur växtförädlingsfonden. Enligt föredraganden bör således bidrag ur fonden utgå endast i fråga om sådana sorter som ställs till förfogande som reproduktionsutsäde på det sätt som när det gäller växtsort med växtförädlarrätt tillgodoses med bestämmelserna om tvångslicens, det vill säga på skäliga villkor och i den omfattning som är påkallad med hänsyn till folkhushållet eller eljest från allmän synpunkt. Vidare bör bidrag ur fonden inte utgå för längre tid än som svarar mot skyddstiden enligt växtförädlarrättslagen. Sistnämnda begränsning bör dock gälla endast för sorter som växtsortnämnden har godkänt för intagning i rikssortlistan efter den 30 juni 1979. Enligt propositionen ankommer det på regeringen att meddela bestämmelser i angivna hänseenden.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att statens engagemang i växtförädlingsverksamheten inte bör utformas så att det motverkar en från allmän synpunkt önskvärd konkurrens på ifrågavarande område. För att möjliggöra en fortsatt konkurrens på jämbördiga villkor mellan växtförädlingsföretagen synes det bl. a. angeläget att en bidragsverksamhet, delvis finansierad med statliga medel, inte får en utformning som är ägnad att ge det nya företaget ett oberättigat försteg framför konkurrenterna. Enligt avtalsuppgörelsen skall växtförädlingsnämnden pröva frågor om tilldelning av medel till växtförädlingsprojekt som bl. a. är angelägna från producent-, konsument- eller andra allmänt samhällseliga synpunkter. Vidare förutsätts nämnden kunna anslå medel till samtliga svenska växtförädlingsorgan. En bidragsgivning i enlighet med angivna principer bör enligt utskottets mening kunna tillgodose synpunkterna i nu aktuella motioner.

I den mån särskilda villkor för bidragsverksamheten av det slag som avses i motionen 2332 skulle visa sig erforderliga ankommer det på regeringen att meddela bestämmelser i angivna hänseende. Vidare må erinras om möjligheten att, om omständigheterna föranleder härtill, påkalla åtgärder i enlighet med lagstiftningen om motverkande av konkurrensbegränsning inom näringslivet. Enligt utskottets mening bör motionen 2332 och motionen 2259, yrkandet 2 i återstående del, kunna anses besvarade med vad utskottet här anført.

Ändrad utsädeslagstiftning

Regeringens förslag i denna del innebär bl. a. att 1928 års frölag upphävs och ersätts med bestämmelser om skyldighet för förpackare och andra att lämna vissa uppgifter om kvaliteten hos sådant utsäde som inte skall

statsplomberas. Vidare föreslås att bestämmelserna om statsplombering och om kvalitetsdeklaration i fortsättningen skall gälla också prydnadsväxtfrö.

Propositionen föranleder i denna del inte någon erinran eller något särskilt uttalande från utskottets sida.

Anslagsfrågor

Regeringen har under punkten G 12, tionde huvudtiteln, driftbudgeten, föreslagit riksdagen att till bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling anvisa ett anslag av 230 000 kr. Föredraganden anmäler – med hänvisning till att bidragsgivningen fr. o. m. den 1 januari 1980 avses ske genom den föreslagna växtförädlingsnämnden – att medelsanvisningen bör avse endast andra halvåret 1979.

I motionen 2252, yrkandet 1, hemställs att anslaget höjs med 240 000 kr. till 470 000 kr. Enligt motionärerna är en anslagshöjning motiverad med hänsyn till att ansökan om statsbidrag hos växtförädlingsnämnden kan göras först år 1980.

Utskottet finner inte tillräcklig anledning att frånga regeringens förslag under denna punkt. Motionen 2252, yrkandet 1, avstyrks således.

Regeringens förslag om medelsanvisning i övrigt tillstyrks av utskottet. Beträffande punkten G 3, Sveriges lantbruksuniversitet: Lantbruksvetenskapliga fakultetens driftkostnader hänvisar utskottet till sina tidigare uttalanden under rubriken Ökade insatser för kulturväxternas genetik och förädling.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen

dels antar förslaget till

1. lag om ändring i lagen (1976:298) om statsplombering av utsäde och om växtförädlingsavgift,
2. lag om upphävande av lagen (1928:289) angående handel med utsädesvaror,

dels

3. beträffande avslag på propositionen i viss del avslår motionen 1978/79:2334,
4. beträffande ny organisation för växtförädlingen
 - a. godkänner de allmänna riktlinjer för växtförädlingsverksamheten som förordats i propositionen,
 - b. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionen 1978/79:2333, yrkandet 2, anfört om sammansättningen av styrelsen för Svalöf AB,
 - c. lämnar motionen 1978/79:2333, yrkandena 3 och 4, utan

- vidare åtgärd,
- d. bemyndigar regeringen att godkänna avtalet med Svenska lantmännens riksförbund, Sveriges utsädesförening och Allmänna svenska utsädesaktiebolaget om bildandet av ett växtförädlingsföretag,
- e. bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att genomföra avtalet,
5. beträffande stöd till växtförädling
- a. bemyndigar regeringen att ikläda staten de förpliktelser som följer av avtalet med Lantbrukarnas riksförbund och Svenska lantmännens riksförbund om gemensam finansiering av visst växtförädlingsarbete.
- b. godkänner de riktlinjer för organisation m. m. av en nämnd på växtförädlingens område som framgår av vad i propositionen framförts,
- c. anser motionen 1978/79:2269, yrkandet 2, besvarad med vad utskottet anfört om nämndens verksamhet m. m.,
- d. anser motionerna 1978/79:1988 och 1978/79:2331 besvarade med vad utskottet anfört om stöd till linodling m. m.,
6. beträffande ökade insatser för kulturväxternas genetik och förädling
- a. bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor vid Sveriges lantbruksuniversitet,
- b. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionen 1978/79:2269, yrkandet 1, och motionen 1978/79:2333, yrkandet 1, anfört om den nya enhetens förläggning till Svalöv,
- c. lämnar motionen 1978/79:2252, yrkandet 2 i denna del, utan vidare åtgärd,
7. beträffande övriga växtförädlingsfrågor anser motionen 1978/79:2252, yrkandet 2 i återstående del, och motionen 1978/79:2332 besvarade med vad utskottet anfört om konkurrensneutralitet på växtförädlingsområdet,
8. till Sveriges lantbruksuniversitet: *Lantbruksvetenskapliga fakultetens driftkostnader* för budgetåret 1979/80 utöver i prop. 1978/79:100 bil. 13 föreslaget reservationsanslag anvisar ytterligare 2 570 000 kr.,
9. Till *Bidrag till Sveriges utsädesförening* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 7 750 000 kr.,
10. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1978/79:2252, yrkandet 1, till *Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling* för budgetåret 1979/80 anvisar ett anslag av 230 000 kr.,

11. till *Bidrag till växtförädling* för budgetåret 1979/80 anvisar ett reservationsanslag av 10 850 000 kr.,
12. till *Teckning av aktier i Allmänna svenska utsädesaktiebolaget* för budgetåret 1979/80 anvisar ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.

Stockholm den 25 april 1979

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Hans Wachtmeister (m), Maj Britt Theorin (s), Bertil Jonasson (c), Grethe Lundblad (s), Sven Lindberg (s), Filip Johansson (c), Arne Andersson i Ljung (m), Gunnar Olsson (s), Märta Fredrikson (c), Håkan Strömberg (s), Kerstin Anér (fp), Sven Eric Lorentzon (m) och Wivi-Anne Radesjö (s).

Reservationer

1. av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Sven Eric Lorentzon (alla m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "motionen 2332" bort ha följande lydelse:

Utskottet behandlar inledningsvis motionen 2334, vari yrkas avslag på regeringens förslag om ny organisation på växtförädlingsområdet och ytterligare utredning angående riktlinjerna för växtförädling i enlighet med motionens synpunkter.

Avslagsyrkandet i --- (lika med utskottet) --- upphov till.

I motionen anføres sålunda, att ansvarsfördelningen mellan stat och näring icke tillräckligt klarlagts, varför risk föreligger att sådant förädlingsarbete som på lång sikt är nödvändigt men från kommersiell synpunkt svårt att motivera kan bli åsidosatt. Motionärerna anser också att någon särskild fördel knappast kan nås genom att staten i form av ägandeengagemang i det nya bolaget deltar i tillämpad forskning och marknadsföring.

Utskottet delar motionärernas principiella uppfattning rörande det tveksamma i statens engagemang i en delvis kommersiellt inriktad verksamhet. Motionärernas farhågor för att den föreslagna organisationen kan ge upphov till bristande konkurrensneutralitet synes välgrundade. Som i motionen anförts har i propositionen ansvarsfördelningen mellan stat och näring inte tillräckligt klarlagts. Utskottet anser sig därför inte kunna tillstyrka regeringens förslag om ny organisation för växtförädlingen m. m. Enligt utskottets

mening bör riksdagen hos regeringen hemställa om ytterligare utredning angående växtförädlingens organisation med beaktande av de synpunkter som anförts i motionen 2334.

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. med bifall till motionen 1978/79:2334 och med avslag på propositionen såvitt avser ny organisation för växtförädlingen och inrättandet av en nämnd på växtförädlingens område m. m. (punkterna 3–7 i regeringens hemställan) hos regeringen anhåller om utredning angående riktlinjerna för växtförädlingens organisation i enlighet med vad utskottet anför,

2. av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Sven Eric Lorentzon (alla m) som – under förutsättning av riksdagens bifall till reservanternas avslagsyrkande – anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 7 börjar med ”I motionen 2333” och på s. 9 slutar med ”utskottet anför” och den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med ”Övriga växtförädlingsfrågor” och på s. 12 slutar med ”här anför” bort utgå med förklaring att i dessa avsnitt behandlade motioner inte påkallar någon vidare åtgärd samt att utskottets yttrande under rubriken Anslagsfrågor (s. 13) bort ha följande lydelse:

Utskottets ställningstagande till propositionen såvitt avser ny organisation för växtförädlingen m. m. innebär att utskottet avstyrker regeringens förslag om anslagstilldelning under driftbudgetens punkt G 18 Bidrag till växtförädling och under kapitalbudgetens punkt VI Teckning av aktier i allmänna svenska utsädesaktiebolaget. Vidare bör medelsanvisningen under anslaget G 11 Bidrag till Sveriges utsädesförening och G 12 Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling beräknas för hela budgetåret 1979/80. I motionen 2252, yrkandet 1, framfört förslag om anslagshöjning under sistnämnda anslag avstyrks.

dels utskottets hemställan under 4, 5, 7 och 9–12 bort ha följande lydelse:

4. lämnar motionen 1978/79:2333, yrkandena 2–4 utan vidare åtgärd,
5. lämnar motionerna 1978/79:1988, 1978/79:2269, yrkandet 2, och 1978/79:2331 utan vidare åtgärd,
7. lämnar motionen 1978/79:2252, yrkandet 2 i återstående del och motionen 1978/79:2332 utan vidare åtgärd,
9. till *Bidrag till Sveriges utsädesförening* för budgetåret 1979/80 anvisar ett förslagsanslag av 15 500 000 kr.,
10. med avslag på motionen 1978/79:2252, yrkandet 1, till *Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling* för budgetåret 1979/80 anvisar ett anslag av 460 000 kr.,

11. avslår regeringens förslag om medelsanvisning till Bidrag till växtförädling,
12. avslår regeringens förslag om medelsanvisning till Teckning av aktier i Allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

3. av Hans Wachtmeister, Arne Andersson i Ljung och Sven Eric Lorentzon (alla m) som – under förutsättning av riksdagens avslag på reservanternas avslagsyrkande – anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

I företagens styrelse har enligt propositionen staten tillförsäkrats ett avgörande inflytande i frågor som är särskilt viktiga för staten och företaget. Utskottet finner det självklart att vid nominering av styrelseledamöter vederbörandes förutsättningar att utan sidoblickar på utomstående intressen föra det nya företaget framåt skall vara ledstjärnan.

Något särskilt uttalande av riksdagen i denna fråga är därför icke påkallat.

Utskottet avstyrker således yrkandet 2 i motionen 2333.

dels utskottets hemställan under 4 b bort ha följande lydelse:

4. b. avslår motionen 1978/79:2333, yrkandet 2,

